

Veřejné finance: 7. téma:

Veřejné výdajové programy:

→ nástroj zvýšení efektivity veřejných výdajů; programové financování

- **ocenění** výdajových programů
- **výběr efektivního** výdajového programu, tzn. nejlepšího z množiny paretoovsky efektivních variant

Nutné: poměřit ekonomické náklady a přínosy (užitky)

Analýza výběru veř. výdaj. programu:

- **identifikaci potřeby, potřebnost, jasný cíl**
- **identifikace selhání trhu**
- posoudit možná **alternativní řešení - zajištění**
 - **prostřednictvím soukromé výroby se státní regulací** (např. regulované ceny)
 - **produkcí ve veřejném sektoru**
 - **prostřednictvím dotační a daňové politiky**
- **rozběr jednotlivých variant, řešení** – požadavek: cena = mezní náklady
- **analýza spravedlnosti a distribučních dopadů** (tzn. kdo bude mít prospěch) - **progresivní či regresivní dopad**
- určit **vhodné kritérium pro výběr varianty** a zhodnotit varianty
- **posoudit společensko-politické souvislosti, průchodnost zvolené varianty** v procesu kolektivního rozhodování

Problém ocenění užitku - používá se:

- **cena na trhu**
- **tzv. stínová cena** u nedokonalých trhů

U variantních výdajových programů je cílem vybrat takový program, který nejlépe přispěje **k růstu společenského blahobytu.**

Základním úkolem je ocenit jednotlivé varianty - používají se nejčastěji **metody**:

- **metody analýzy nákladů a výnosů (užitků)** - (cost-benefit analysis – CBA) - hodnotí důsledky - užitky výdajových programů v peněžních jednotkách, aby je bylo možné poměřit s náklady → je-li možné **ocenit užitky**
- **metoda analýzy účinnosti nákladů** – nákladová efektivnost (cost-effectiveness analysis - CEA) – není-li možné kvantifikovat užitek z výdajového programu v peněžních jednotkách, a to ani tzv. stínovou cenou

Náklady na veřejný výdajový program lze ocenit vždy.

Nutná časová srovnatelnost variant → **faktor času** (a tedy i časová hodnota peněz): → tzv. „**současná hodnota**“ → **nákladů a výnosů**:

- pomocí diskontu neboli odúročitele ($= 1 : (1 + i)$), kde i = úroková míra)
- **? při jaké diskontní sazbě?:**

- tzv. **společenská diskontní sazba** používaná vládou
- **průměrná úroková sazba**, resp. přibližná **stínová sazba**, která je nižší než soukromá sazba, aby se míra návratnosti rovnala růstu ekonomiky

→ čím vyšší je úroková sazba, čím je delší „životnost“ výdajového programu (a tedy déle budou plynout užitky), tím jsou nižší přírůstky současné hodnoty a nižší šance na přijetí výdajového programu

Metoda C B A:

- tzv. čistý užitek (tzn. $B - C \rightarrow \max.$) → cílem je maximalizace čistého společenského užitku → realizace, bude-li čistý společenský užitek větší nebo alespoň roven nule
- maximalizace mezního užitku ($B : C \rightarrow \max.$) → realizace, je-li podíl společenských užitků a nákladů větší nebo roven jedné
- faktor času → diskontní sazba → tzv. současná hodnota budoucích nákladů a užitků → poměření současné hodnoty budoucích užitků se současnou hodnotou nákladů - významná je nejvyšší hodnota tohoto poměru

Více veřejných výdajových programů a fixní objem rozpočtu (rozpočtové omezení):

- seřadí se veřejné výdajové programy podle jejich poměru užitku a nákladů a vyberou se postupně programy až do vyčerpání rozpočtového omezení
- realizují se ty projekty, které při daném rozpočtovém omezení zajistí největší čistý společenský užitek
- realizují se ty veřejné výdajové programy, aby se minimalizovala nevyužitá částka rozpočtového omezení → podíl užitků a nákladů vybraných výdajových programů musí být přitom vyšší než jedna

Metoda CEA:

→ analýza se soustředí na srovnání současných i budoucích nákladů mezi jednotlivými variantami → z pohledu hospodárnosti je významná nejnižší současná hodnota nákladů

Je-li veřejný výdajový program spojen s investicí:

- porovnat možné investiční varianty
- vybrat optimální investiční variantu
- tzv. **pětikroková analýza:**
 - analýza potřeb
 - technická a nákladová analýza, resp. analýza CBA
 - analýza ekonomického, ekologického a sociálního dopadu
 - finanční analýza
 - institucionální analýza

Náměty k zamyšlení

1. Zhodnoťte význam veřejných výdajových programů při zvyšování efektivity veřejného sektoru.

2. Proč je obtížné měřit užitek z veřejných výdajových programů?
3. Jaká kritéria pro výběr veřejného výdajového programu se využívají? Může být vybrána taková varianta veřejného výdajového programu, která není nejlevnější? Jaká kvalitativní kritéria by se měla využívat a proč?
4. Jak lze dosáhnout „srovnatelnosti“ jednotlivých variant v čase?

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

